

<p>Filmrecensie Dancer in the dark 05/11/2000 Joke Manders</p>	<p>UGENDA DE UITGAANSSITE VOOR NIJMEGEN e.o.</p>
	<p>Dancer in the dark: Op de tast de grenzen verkennen <i>Lars von Trier; Denemarken / Zweden 2000; 139 minuten</i> <i>Te zien in: Lux Nijmegen; Filmhuis Arnhem</i></p> <p>Naast gevoel voor ritme en de zeggingskracht van muziek is een getalenteerd danser ook begiftigd met een goed gevoel voor evenwicht. Dit gevoel wordt danig op de proef gesteld als je in het pikkedonker je danskunsten moet vertonen, of als je als visueel gehandicapte door het leven gaat. Dit laatste is het geval met Selma, het hoofdpersonage in de nieuwe film van Lars von Trier. Deze Tsjecho-Slowaakse immigrante houdt al enige tijd met moeite het hoofd boven water in de V.S. van de jaren zestig, als zij van haar arts te horen krijgt dat zij binnen een jaar volkomen blind zal zijn. In het begin van de film staat zij desondanks op het podium en probeert bijna op de tast de juiste pasjes te vinden voor haar hoofdrol in een amateur-versie van de musical <i>Sound of Music</i>. Evenwicht is in meer dan één opzicht een belangrijk thema in de film.</p> <p>Over de grenzen van het genre?</p> <p>De inhoud van de film zou afkomstig kunnen zijn uit een tearjerker van formaat. De halfblinde en straatarme immigrante (mooie rol van popzangeres Björk) pot haar zuurverdiende dollars op in een sigarendoosje om daarmee een oogoperatie voor haar eveneens slechtziende zoon te kunnen bekostigen. Al haar pogingen om haar eentonige baantje in een machinefabriek te behouden, lopen spaak. Zelfs de hulp van een haar toegewijde collega, Kathy (Catherine Deneuve) mag niet baten. De ene jobstijding volgt op de andere. Haar spaargeld (2056 dollar en 10 cents) wordt gestolen. De lieflijke Selma met haar ontroerende zwartomrande bril blijkt tot vreselijke daden in staat en komt voor de rechter.</p> <p>Zoals ook uit zijn andere films blijkt (denk bijvoorbeeld aan <i>Breaking the Waves</i>) heeft de regisseur een sterke voorliefde voor een opgevoerde versie van het melodrama. Ook de inhoud van <i>Dancer in the Dark</i> balanceert tussen kunst en kitsch. De regisseur lijkt er genoeg in te scheppen te kijken hoever hij de grenzen van het beproefde genre op kan rekken zonder dat de bioscoopzaal leegstroomt.</p> <p>Bizarre spanning</p> <p>Ook de vorm van de film is onorthodox. Regelmatig wordt de spanning langs een onconventionele weg hoog opgevoerd. Als Selma in de nachtdienst doodvermoeid en met wazige blik haar hand naar een vlijmscherp mes beweegt, droomt zij weg. De machinefabriek verandert in het decor van een musical, knap gefilmd met wervelende cameraperspectieven. Het wegdromen duurt lang, is bizar en fascinerend, maar als een fantoombeeld speelt ook ergens de hand en het mes nog in de gedachten van de toeschouwer. Hoe lang duurt het voordat de spanning vervlakt? Voordat het beeld van de hand is vervangen door luchtige musical?</p> <p>Telkens wordt zo de spanning doorbroken en kom je als kijker in een soort 'luchtzak' terecht. Zelfs direct na ijselijke tafereelen trakteert Von Trier zijn publiek op zang en dans. Dit procédé is aan het eind van de film net iets te voorspelbaar uitgewerkt. Het lange wachten in een cel wordt dan opnieuw doorbroken met musicalfragmenten. Knap is wel hoe passend de muziek bij de verschillende situaties is gekozen: machinale muziek in de fabriek; rammelende sleutels van de cipier in de cel.</p> <p>Geslaagd experiment</p> <p>In de film <i>Dancer in the Dark</i> is (behalve de regisseur en het hoofdpersonage) ook het publiek als een danser die in het duister de grenzen van het evenwicht opzoekt. De film slaagt er zeer goed in dit effect bij de kijker te bereiken. De toeschouwer zit vaak op het puntje van zijn stoel: reële spanning wordt op het scherpst van de snede afgewisseld met pastiche en melodrama. De slotscènes zijn misschien iets te veel van het goede. Maar voor wie de eigen filmgrenzen wil verkennen, valt er in deze film zeer veel te ontdekken.</p>

Genres: Recensie

Algemene informatie

Een recensie is een bijzondere vorm van een opiniërend artikel. Het is een betoog. Het komt bij een recensie dus niet alleen aan op een duidelijk *oordeel* over een boek, film, voorstelling e.d., het gaat ook om de *argumenten* en de *ondersteuning* (voorbeelden) bij die argumenten. Maak de motivering van je oordeel intersubjectief, inzichtelijk voor je lezers.

Lezers kijken niet uit naar een oordeel in clichés waarin de recensent 'van de eerste tot de laatste minuut mateloos geboeid werd door een prachtig verhaal.' De kunst van het overtuigen van een (wellicht tegenstribbelende) lezer is meestal beter geslaagd als er sprake is van goede argumenten, een eigen invalshoek en een eigen toon.

Conventies

Over het algemeen bevat een recensie:

1 *zakelijke informatie (rood)*

Bijvoorbeeld: regisseur/acteurs/auteur; titel/ondertitel; tijdsduur/aantal pagina's; ISBN; plaats en jaar van uitgave/uitbrengen etc

Geef dit soort zakelijke informatie een plaats buiten het eigenlijke betoog, bijvoorbeeld boven of onder het artikel.

2 *Een inleiding (exordium), de belangrijke eerste alinea van een recensie (gedeeltelijk blauw in het voorbeeld)*. Je probeert in de inleiding de aandacht van je lezer te vangen door middel van een eigen invalshoek. In het voorbeeldartikel gebeurt dit door middel van een vergelijking. (zie blauwe markerings).

Andere mogelijkheden:

- Maak een 'nieuws'inleiding. Het besproken werk heeft zojuist de PC Hooftprijs; De Louis d'or; De Gouden Palm etc. gewonnen.
- Geef een typerend citaat uit het besproken werk.
- Plaats het werk kort tegen een maatschappelijke achtergrond, in een stroming, of oeuvre. .
- Geef een parafraze van de inhoud van het werk. Vooral als de inhoud het belangrijkste criterium is voor beoordeling van het werk (bijvoorbeeld bij een biografie; of een overzichtstentoonstelling)
- Poneer een stelling waarvan het besproken werk al dan niet een voorbeeld is.

3 *achtergrondinformatie (geel) om het besproken werk te kunnen plaatsen*

In een recensie geef je je (luister-; lees-; kijk-) ervaring direct weer. Gebruik alleen die achtergrondinformatie die je argumentatie in de recensie die je onderhanden hebt verheldert. Het is dus niet de bedoeling dat je ook nog eens een oordeel geeft over eerder werk van een auteur. Of dat je begint met een groots opgezette studie van het hele oeuvre. Wel kan het verhelderend werken (voor recensent en lezer) te zien dat bepaalde kenmerken van juist dit werk een geschiedenis hebben in eerder werk. Of juist: waar een auteur afwijkt van eerder betreden paden.

Genres: Recensie

4 een inhoudsbeschrijving (grijs) (narratio)

Beschrijf beeldend en precies waar het in het te bespreken werk *in essentie* om gaat. Een eindeloos 'en toen' verhaal is de dood in de pot. Het verdient de voorkeur inhoud en oordeel van elkaar te scheiden, zodat de lezer in ieder geval het verhaal zoveel mogelijk op eigen merites kan beoordelen.

5 argumenten en concrete ondersteuning (groen) (argumentatio)

Merk op hoe in het voorbeeldartikel beoordelende adjectieven als *opgevoerde, onorthodox; voorspelbaar; passend* van een concrete ondersteuning (met voorbeelden uit de film) worden voorzien. Het gaat daarbij niet om een waaier van voorbeelden, maar om één of twee typerende die recht doen aan het werk.

Drogredenen doen geen recht aan het werk. Een recensent die bijvoorbeeld op de man/vrouw speelt, of belangrijke feiten uit het werk verdraait dan wel weglaat ten gunste van het eigen oordeel, maakt misbruik van zijn macht. Ook het al te glibberig inspelen op verwachtingen die bij het lezerspubliek spelen, is in serieuze recensies 'not done'.

6 een (eind)oordeel (blauw beneden)

Van belang is of de link tussen argumenten en eindoordeel gerechtvaardigd is. Vandaar dat een korte samenvatting van argumenten voor de hand ligt. In het voorbeeldartikel kun je je afvragen of de conclusie gerechtvaardigd is dat niet alleen de recensent 'op het puntje van zijn stoel zit', maar het publiek als geheel. Met andere woorden: zijn de argumenten als: *opgevoerde versie van het melodrama* en *onorthodoxe, bizarre spanning* voldoende geloofwaardig ondersteund om de lezer hiervan te overtuigen?

Aan de geloofwaardigheid van een recensie werkt een zekere mate van nuance mee. Een recensent weet dat schaduw tinten bij een lovend artikel zijn waardering beter uit de verf laten komen. Lichtpuntjes in een negatieve kritiek zorgen ook hier voor een authentiek oordeel.

Nota bene: Door aan het eind terug te komen op de beeldspraak uit de inleiding (ook blauw gekleurd) maakt de recensent als het ware de beoordelende cirkel rond. Kijk ook hoe de kop deze cirkel ondersteunt.

Tips en opmerkingen

- Meestal lukt het niet na één lezing van een boek, één bezoek aan een toneelstuk, film tot het juiste oordeel te komen.
- Bekijk voor welk medium de recensie bedoeld is. De internetversie uit het voorbeeld kenmerkt zich bijvoorbeeld door een informele aanspreekvorm, korte alinea's en linkmogelijkheid (terug).
- Schrijf in eerste instantie zoals je spreekt tegen een goede kennis die zich niet gemakkelijk laat overtuigen. Je beschermt hiermee je eigen toon en vervalt niet in een ronkend jargon of in clichés. Schaaf het artikel in tweede instantie bij.
- Voorkom al te weifelende uitingen. Nuanceren aanbrenge betekent niet: twijfel zaaien over de grote lijn van je argumentatie en oordeel.
- Gebruik het woord 'ik' zo min mogelijk.
- Zorg voor een aantrekkelijke kop boven het artikel en structurerende tussenkopjes.

Genres:
Recensie

Links

Voor een kort algemeen overzicht over betogen, voorzien van journalistieke opdrachten:
www.journalism.fcj.hvu/massacommunicatie/visie/les1.htm <link>

Voor recensies op allerlei gebied, in allerlei soorten en maten, van uiteenlopende kwaliteit:
www.recensie.pagina.nl <link>

Literatuur

Berkhout, B., P. Hagen, A. van Leeuwen, A. Truyens (1988). *Het journalistieke verhaal. Interview, research, reportage, reisverhaal, achtergrond, opinie, recensie*. Groningen ; Wolters Noordhoff (blz. 196-217)

Donkers, H. en J.Willems (1998) *Journalistiek schrijven. Voor krant, vakblad en nieuwe media*. Bussum; Coutinho . (blz. 336-351)

Kussendrager, N., D. van der Lugt en B. Rogmans (1997). *Basisboek Journalistiek. Achtergronden, genres vaardigheden*. Groningen ; Wolters Noordhoff. (blz. 288-290)